

ΟΜΙΛΟΣ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΩΝ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ 6^{ου} ΚΡΙΤΗΡΙΟΥ ΕΞΕΤΑΣΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ (*)

ΟΜΑΔΑ Α΄

A1

α. «Ηνωμένη Αντιπολίτευσις»: (Μετά την απόλυση του Βενιζέλου από τον πρίγκιπα Γεώργιο το 1901) τα πολιτικά πράγματα στην Κρήτη οδηγήθηκαν σε πλήρες αδιέξοδο και όλες οι προσπάθειες συνδιαλλαγής των αντίπαλων πολιτικών μερίδων ναυάγησαν. Γύρω από τον Βενιζέλο συνασπίστηκαν όσοι ήταν δυσαρεστημένοι από την αυταρχική πολιτική του Πρίγκιπα και σχηματίστηκε μια ισχυρότατη «Ηνωμένη Αντιπολίτευσις». Έμπιστοι συνεργάτες του Βενιζέλου ήταν ο Κ. Φούμης και ο Κ. Μάνος. Οι τρεις αυτοί αποτέλεσαν μια τριανδρία, που δεν δίστασε να προχωρήσει σε δυναμική αναμέτρηση με τον Πρίγκιπα. [σελ. 210]

β. «Φροντιστήριο της Τραπεζούντας»: Το Φροντιστήριο της Τραπεζούντας, που είχε ιδρύσει το 1682 ο μεγάλος Τραπεζούντιος δάσκαλος του Γένους Σεβαστός Κυμινήτης και λειτούργησε παρά τις αντιξοότητες μέχρι το 1922, έπαιξε σημαντικό ρόλο στην πνευματική και ηθική ανάπτυξη των Ελληνοποντίων και στην ανάπτυξη της εθνικής τους συνείδησης. [σελ. 248]

γ. «Συνθήκη φιλίας και συνεργασίας μεταξύ Μπολσεβίκων και Κεμάλ» (1921): Το πολιτικό γεγονός που λειτούργησε ως ταφόπετρα του ποντιακού ζητήματος ήταν η συνθήκη φιλίας και συνεργασίας που υπογράφηκε το Μάρτιο του 1921 ανάμεσα στους Μπολσεβίκους και τον Κεμάλ. Η συνθήκη αυτή έδωσε στον αδύναμο ως τότε Κεμάλ την οικονομική, στρατιωτική και ηθική δυνατότητα να συνεχίσει τις επιχειρήσεις του κατά των Ποντίων και, ακόμη, να εμφανιστεί στη Συνδιάσκεψη του Λονδίνου με υπερβολικές απαιτήσεις, που λόγω της ιστορικής συγκυρίας δεν απορρίφθηκαν από τις νικήτριες Δυνάμεις, παρά το γεγονός ότι ήταν σύμμαχοι με τους Έλληνες. [σελ. 251-252]

A2

α-2 / β-5 / γ-1 / ε-3 / στ-4

B1

Ο Αλέξανδρος Ζαΐμης, έμπειρος πολιτικός, πρώην πρωθυπουργός της Ελλάδας και μετέπειτα Πρόεδρος της Ελληνικής Δημοκρατίας, ανέλαβε τα καθήκοντα του στις 18 Σεπτεμβρίου 1906. Η πολιτική ομαλότητα επανήλθε στην ταραγμένη Κρήτη και μια νέα περίοδος δημιουργίας

εγκαινιάστηκε. Η οικονομία βελτιώθηκε, η δημόσια διοίκηση αναδιοργανώθηκε και καταβλήθηκε ιδιαίτερη φροντίδα για την οργάνωση της δημόσιας υγείας και της παιδείας.

Το πιο σημαντικό είναι ότι οργανώθηκε για πρώτη φορά η Πολιτοφυλακή της Κρήτης, δηλαδή ο πρώτος στρατός του νησιού (1907), που εξελίχθηκε σε αξιόλογη δύναμη, όπως φάνηκε αργότερα στους Βαλκανικούς πολέμους 1912 - 1913. Η παρουσία των ξένων στρατευμάτων κατέστη πλέον περιττή και οι Μ. Δυνάμεις αποφάσισαν να εκκενώσουν την Κρήτη μέσα σε ένα χρόνο, με μόνη εγγύηση την ασφάλεια των μουσουλμάνων της νήσου. Ένα ευχαριστήριο Ψήφισμα της Κρητικής Βουλής (21 Μαΐου 1908) προς τις Μ. Δυνάμεις ήταν η επίσημη πολιτική πράξη της χειραφέτησης της Κρήτης από την προστασία των Μ. Δυνάμεων. Το νησί έπρεπε πλέον να κινείται με τις δικές του δυνάμεις στη διαχείριση του Κρητικού Ζητήματος. [σελ. 216]

B2

Η κύρια κρίση (στις σχέσεις αυτοχθόνων-ετεροχθόνων) ξέσπασε τον Ιανουάριο του 1844 με την έναρξη της συζήτησης για το δημόσιο δίκαιο των Ελλήνων και ειδικά για το άρθρο που καθόριζε τις προϋποθέσεις για την απόκτηση της ιδιότητας του Έλληνα πολίτη. Αφορμή ήταν πρόταση που υποβλήθηκε στην Εθνοσυνέλευση και η οποία ζητούσε την απομάκρυνση από δημόσιες θέσεις όλων αυτών που είχαν εγκατασταθεί στην Ελλάδα μετά την Επανάσταση, περιορίζοντας τις θέσεις απασχόλησης για τους αγωνιστές και τις οικογένειές τους. Στη συζήτηση που ακολούθησε, άλλοι πληρεξούσιοι απαίτησαν συνταγματική απαγόρευση της κατάληψης δημόσιων θέσεων από τους ετερόχθονες (συνεπώς και την απόλυση όσων ήδη κατείχαν δημόσιες θέσεις), ενώ άλλοι εναντιώθηκαν με οργή σε κάθε συνταγματική ρύθμιση που θα καθιέρωνε διακρίσεις μεταξύ Ελλήνων. Τελικά, το πρόβλημα δεν λύθηκε με συνταγματική ρύθμιση, αποφασίστηκε όμως να υπάρξει στο μέλλον σχετική νομοθετική πράξη. Το θέμα της στελέχωσης του δημοσίου -τα προσόντα δηλαδή του δημοσίου υπαλλήλου- ρυθμίστηκε με το Β' ψήφισμα, που όριζε ότι δημόσιοι υπάλληλοι μπορεί να είναι: α) οι αυτόχθονες της ελληνικής επικράτειας και όσοι αγωνίσθηκαν σε αυτή μέχρι το τέλος του 1827 ή ήρθαν και εγκαταστάθηκαν κατά την ίδια περίοδο, β) όσοι αποδεδειγμένα συμμετείχαν σε πολεμικά γεγονότα της Επανάστασης μέχρι το 1829. [σελ. 132-133]

ΟΜΑΔΑ Β'

Γ1

[α) σελ. 94, «Με αφορμή τον Α' Παγκόσμιο πόλεμο ... εδαφικά οφέλη», β) σελ. 94, «Ο βασιλιάς ... παραίτηση της κυβέρνησης»]

Μέχρι το 1915 ο βασιλιάς Κωνσταντίνος και ο πρωθυπουργός Βενιζέλος, οι δύο ισχυρές πολιτικές προσωπικότητες, δεν ήρθαν σε σύγκρουση.

α) Με αφορμή, όμως, τον Α' Παγκόσμιο πόλεμο εκφράστηκαν διαφορετικές απόψεις ως προς τη σκοπιμότητα ή μη της συμμετοχής της Ελλάδας σε αυτόν. Οι Φιλελεύθεροι τάσσονταν υπέρ της συμμετοχής στον πόλεμο, στο πλευρό της Αντάντ, επειδή προσδοκούσαν ότι με αυτόν τον τρόπο η Ελλάδα θα είχε εδαφικά οφέλη. **Ο ίδιος ο Βενιζέλος με το Υπόμνημα που στέλνει**

στο βασιλιά Κωνσταντίνο (Κείμενο Α'), υποστηρίζει σθεναρά τη θέση αυτή. Συγκεκριμένα, επιχειρηματολογεί υπέρ της διακοπής της ουδετερότητας της χώρας θεωρώντας ηθικό χρέος αλλά και ιδιαίτερα επωφελή την ένταξή της στον πόλεμο. Υπογραμμίζει emphaticά τα ανταλλάγματα που θα προκύψουν από τη συμπαράταξή μας στο στρατόπεδο της Αντάντ, δηλαδή, τα εδαφικά οφέλη που θα αποκομίσουμε δημιουργώντας μια μεγάλη και ισχυρή Ελλάδα, που κανείς δε θα φανταζόταν πριν από λίγα χρόνια. Προβάλλει, λοιπόν, την υλοποίηση της Μεγάλης Ιδέας ως βασικό κίνητρο συμμετοχής μας στον Α΄ Παγκόσμιο πόλεμο, κάτι που θεωρεί επιβεβλημένο. Αναγνωρίζει, παράλληλα, τους κινδύνους που έχει ένα τέτοιο πολιτικό εγχείρημα. Η προσδοκία, όμως, σωτηρίας του ελληνισμού που ζει στην Τουρκία μέσω της δημιουργίας της Μεγάλης Ελλάδας, κάμπτεται τους φόβους του. Στη συνέχεια αλλάζοντας το ρηματικό πρόσωπο από άνικό σε άπληθυντικό, μιλά ως εκπρόσωπος όλων των Ελλήνων τονίζοντας πως θα έχουμε ήσυχη τη συνείδησή μας, εάν αγωνιστούμε για τη λύτρωση των ομοεθνών μας που διατρέχουν κίνδυνο στην Τουρκία. Εκτός αυτού, θα προστατεύσουμε τα συμφέροντα όλης της ανθρωπότητας στηρίζοντας την ανεξαρτησία μικρών λαών που, ενδεχομένως, θα πληγούν, εάν κυριαρχήσει η συμμαχία Γερμανών και Τούρκων.

β) Ο βασιλιάς και το Γενικό Επιτελείο είχαν διαφορετική εκτίμηση. Θεωρούσαν ανεύθυνη τη θέση των Φιλελευθέρων, εκτιμώντας ότι η έκβαση του πολέμου ήταν αβέβαιη και θα μπορούσαν να νικήσουν οι Κεντρικές Δυνάμεις. Δεδομένης της κυριαρχίας της Αγγλίας στην ανατολική Μεσόγειο, και παρά τους δεσμούς του με τη Γερμανία, ο Κωνσταντίνος δεν μπορούσε να ζητήσει συμμετοχή στον πόλεμο στον πλευρό των Κεντρικών Δυνάμεων, γι' αυτό έλαβε θέση υπέρ της ουδετερότητας της Ελλάδας. Το Κείμενο Β' επιβεβαιώνει και συμπληρώνει την ιστορική αφήγηση. Ο βασιλιάς Κωνσταντίνος εκφράζει αντίθετη διπλωματική θέση από αυτή του Βενιζέλου. Οι οικογενειακοί δεσμοί του με την οικογένεια των Χοετζόλλερν, καθώς και η μαθητεία του στη στρατιωτική Ακαδημία του Βερολίνου συνέβαλαν στη διαμόρφωση της συντηρητικής του ιδιοσυγκρασίας και στην εδραίωση της άποψης περί της κυριαρχίας του στρατοκρατικού πνεύματος της Γερμανίας. Όλα αυτά τον οδήγησαν στην υιοθέτηση της άποψης περί αποχής από τον πόλεμο, θεωρώντας την ανάμειξή μας σε αυτόν ως παράτολμη και άκρως επικίνδυνη ενέργεια, παρά τα όποια πιθανά οφέλη. Αρχικά, η υποστήριξη της ουδετερότητας ήταν συνταγματικά επιτρεπτή. Όμως, η εμμονή του Κωνσταντίνου στη θέση αυτή, τον οδήγησε να δράσει με τρόπο που υπέσκαπτε τα θεμέλια του πολιτικού συστήματος. Ο βασιλιάς ανέπτυξε μυστική διπλωματία εν αγνοία της κυβέρνησης, καταφεύγοντας ακόμη και σε παράνομα μέσα (π.χ. παράδοση απόρρητων διπλωματικών εγγράφων στους Γερμανούς). Προς επίρρωση αυτών, μελετητές της εποχής (Κείμενο Β') θεωρούν την παράπλευρη επικοινωνία του Κωνσταντίνου με το Γερμανό Αυτοκράτορα ως παραβίαση της συνταγματικής νομιμότητας.

Έτσι, το 1915 ο «γερμανόφιλος» βασιλιάς Κωνσταντίνος προκάλεσε δύο φορές την παραίτηση της κυβέρνησης Βενιζέλου. Η Ελλάδα εισέρχεται στον Εθνικό Διχασμό, μια μελανή σελίδα της ιστορίας της χώρας.

Δ1

[α) σελ. 42-43, «Η διεύρυνση του ελληνικού κράτους ... τεχνητές ελλείψεις», β) σελ. 81, «Στα εδάφη της Θεσσαλίας ... θέσης τους», γ) σελ. 43, «Οι πρακτικές ... μεγάλων εκτάσεων»]

Στον ελληνικό χώρο, το πρόβλημα της έγγειας ιδιοκτησίας δεν γνώρισε τις εντάσεις που παρατηρήθηκαν σε άλλα ευρωπαϊκά ή βαλκανικά κράτη. Η προοδευτική διανομή των εθνικών γαιών που προέκυψαν από τον επαναστατικό αγώνα του 1821-1828 δημιούργησε πλήθος αγροτών με μικρές ή μεσαίες ιδιοκτησίες. Τα λίγα εναπομείναντα «τσιφλίκια» στην Αττική και την Εύβοια δεν προκαλούσαν ιδιαίτερο πρόβλημα.

α) Αργότερα όμως, η διεύρυνση του ελληνικού κράτους με τα Επτάνησα (1864), την Άρτα και τη Θεσσαλία (1881) έφερε στο προσκήνιο το ζήτημα της μεγάλης ιδιοκτησίας. Τα «τσιφλίκια» της Θεσσαλίας αγοράστηκαν από πλούσιους Έλληνες του εξωτερικού οι οποίοι διατήρησαν τον αναχρονιστικό θεσμό των κολίγων. **Το Κείμενο Α της Κ. Αρώνη Τσίχλη «Το αγροτικό ζήτημα» αναφέρει ότι οι νέοι κάτοχοι των τσιφλικιών της Θεσσαλίας στην προσπάθειά τους να θεμελιώσουν την κυριαρχία τους ανάγκαζαν τους κολίγους να υπογράφουν συμβόλαια ετήσιας διάρκειας. Σε περίπτωση που οι κολίγοι εμφανίζονταν ανακόλουθοι αναφορικά με τους όρους των συμβολαίων, που είχαν υπογράψει, τότε οι νέοι ιδιοκτήτες είχαν τη δυνατότητα να τους εκδιώξουν από τη γη που μέχρι εκείνη τη στιγμή καλλιεργούσαν. Παράλληλα, οι νέοι τσιφλικούχοι άσκησαν πολιτικές και κοινωνικές πιέσεις για να κερδοσκοπήσουν από την παραγωγή του σιταριού. Επιδίωξαν δηλαδή την επιβολή υψηλών δασμών στο εισαγόμενο από τη Ρωσία σιτάρι, ώστε να μπορούν να καθορίζουν όσο το δυνατόν υψηλότερες τιμές για το εγχώριο, προκαλώντας μάλιστα μερικές φορές και τεχνητές ελλείψεις.**

β) Στα εδάφη της Θεσσαλίας, στα οποία κυριαρχούσε η μεγάλη ιδιοκτησία, οι τρικουπικοί υποστήριζαν τους μεγαλογαιοκτήμονες. **Σύμφωνα με την «Ιστορία του Ελληνικού Έθνους», ο Χ. Τρικούπης αναγκάστηκε να προστατεύσει τόσο σε νομικό και δικαστικό επίπεδο όσο και σε οικονομικό την επιχείρηση των Ελλήνων κεφαλαιούχων του εξωτερικού αναφορικά με τα τσιφλίκια της Θεσσαλίας. Η τακτική του αυτή μπορεί να δικαιολογηθεί, καθώς μια βασική παράμετρος της πολιτικής του ανέκαθεν ήταν να παροτρύνει τους πλούσιους Έλληνες του εξωτερικού να επενδύσουν στον ελληνικό χώρο. Σε αντίθετη περίπτωση, θα έθετε σε επισφάλεια συνολικά την πολιτική του. Από την άλλη πλευρά, οι δηλιγιαννικοί προσπάθησαν, χωρίς τελικά να το κατορθώσουν, να χορηγήσουν γη στους αγρότες και έλαβαν κάποια μέτρα για τη βελτίωση της θέσης τους. Το ίδιο παράθεμα συμπληρώνει την προσπάθεια του Θ. Δηλιγιάννη το έτος 1896 να ψηφίσει νόμο σχετικό με την απαλλοτρίωση τσιφλικιών. Το εγχείρημά του αυτό απέτυχε, διότι το νομοσχέδιο καταψηφίσθηκε και από την τρικουπική παράταξη και από την πλειονότητα του δηλιγιαννικού κόμματος.**

γ) Οι πρακτικές αυτές (κερδοσκοπική τακτική των μεγαλογαιοκτημόνων από το 1881 και μετά) δημιούργησαν εντάσεις και οδήγησαν στην ψήφιση νόμων το 1907, οι οποίοι επέτρεπαν στην εκάστοτε ελληνική κυβέρνηση να απαλλοτριώνει μεγάλες ιδιοκτησίες, ώστε να μπορεί να τις διανέμει σε ακτήμονες. **Όπως αναφέρει το παράθεμα Γ «Το αγροτικό ζήτημα» (Κ. Αρώνη-Τσίχλη), η προοδευτική ανάπτυξη του αγροτικού κινήματος στις αρχές του 20^{ου} αιώνα ανέδειξε την ανάγκη για απαλλοτριώσεις. Ο νόμος ΓΣΒ' (1907) άνοιξε το δρόμο για την κατάτμηση της γης στη Θεσσαλία υπέρ ακτημόνων αγροτών και προσφύγων. Εφεξής, η εκάστοτε κυβέρνηση μπορούσε να εγκρίνει συμβάσεις, βάσει των οποίων οι μεγαλογαιοκτήμονες πουλούσαν τις γαίες τους στο κράτος και το τελευταίο στη συνέχεια διένειμε τη γη σε ακτήμονες. Μάλιστα, την περίοδο 1907-1914, ο νόμος περί απαλλοτριώσεων εφαρμόστηκε στο 1/6 των τσιφλικιών. Η εφαρμογή των παραπάνω αποδείχθηκε δύσκολη υπόθεση και οι τριβές που προκλήθηκαν προκάλεσαν συγκρούσεις, η πιο σημαντική από τις οποίες έγινε στο χωριό Κιλελέρ (1910). Οι εξελίξεις προχώρησαν αργά μέχρι το**

τέλος των Βαλκανικών πολέμων (1913), οπότε το ζήτημα έγινε πιο περίπλοκο, καθώς μέσα στα νέα όρια της χώρας υπήρχαν πλέον και μουσουλμάνοι ιδιοκτήτες μεγάλων εκτάσεων.

(*) Οι ενδεικτικές απαντήσεις συντάχθηκαν από την ομάδα διδασκόντων του Τομέα Ιστορίας του Φροντιστηρίου **αξία** και αποτελούν πνευματική τους ιδιοκτησία.

Η χρήση τους εκτός Φροντιστηρίου, επιτρέπεται μόνο για εκπαιδευτικούς σκοπούς. Οποιαδήποτε άλλη χρήση ή αναπαραγωγή χωρίς άδεια, μπορεί να επιφέρει τις προβλεπόμενες από το Νόμο κυρώσεις.

